

Izveštaj o radionici i posjeti lokalitetu u vezi sa Procjenom uticaja na baštinu (Heritage Impact Assessment HIA) I na saobraćajnu infrastrukturu u UNESCO-vom području svjetske baštine *Prirodno i kulturnoistorijsko područje Kotora*

Datum

7. jul 2015. godine

Autori:

MSc. Maaïke Goedkoop
Arch.SAR/MSA Katri Lisitzin
Dr.-Ing. Michael Kloos

Dodatak:

Radionica, subota 30.mart 2015.

UVOD

U periodu od 26.marta do 8. aprila 2015. godine, Katri Lisitzin, Michael Kloos i Maaïke Goedkoop posjetili su Opštinu Kotor, Crna Gora. Ovu posjetu je finansirala Fondacija Svjetske Baštine Deutsche Stiftung Welterbe (Njemačka). Cilj posjete bio je da se istraži postupak izgradnje nekoliko saobraćajnih projekata u području svjetske baštine *Prirodno i kulturnoistorijsko područje Kotora* nakon što je UNESCO zahtijevao da se obavi Procjena uticaja na Baštinu za ove idejne projekte. Ovaj izvještaj ima za svrhu da pomogne lokalnim vlastima u izradi Procjenu uticaja na baštinu (HIA):

Detaljnije, naša posjeta UNESCO-vom području svjetske baštine *Prirodno i kulturnoistorijsko područje Kotora* sastojala se iz sljedećih koraka:

Datum	Aktivnosti
27.mart	Poziv Opštine Kotor Poziv Regionalne vlade
28. mart	Pregled lokaliteta (područje Škaljara zajedno sa predstavnicima Opštine Kotor)

29.mart	Pregled lokaliteta (Dobrota)
30. mart	Radni sastanak u HIA - prezentacija K. Lisitzin i M. Kloos - prezentacija postojećih/budućih planova u Boki Kotorskoj - Ministarstvo kulture - Ministarstvo održivog razvoja i turizma - Ministarstvo saobraćaja - Nacionalna direkcija za saobraćaj - Državna komisija za saradnju sa UNESCO-m - Opština Tivat - Opština Herceg Novi - Projektne kompanije koje trenutno rade na dva prostorna plana u Bokokotorskom zalivu
31.mart	Pregled lokaliteta (Perast)
01. april	Pregled lokaliteta
02. april	Pregled lokaliteta Prčanj- Sastanak u Opštini Tivat sa predstavnicima Sekretarijata za Urbanizam
03. april	Završetak pregleda lokaliteta

Kao opšti rezultat naše posjete Kotoru, došli smo do zaključka da je Procjena uticaja na baštinu (HIA) hitno potrebna da bi se napravio pregled postojećih planova i potencijalnih prijetnji za UNESCO-vo područje svjetske baštine *Prirodno i kulturnoistorijsko područje Kotora*. Smatramo da bi HIA mogla da pomogne kod tri glavna problema:

- 1: Uspostavljanje procesa komunikacije i razmjene informacija između lokalne zajednice kao i između nacionalnih, regionalnih i lokalnih vlasti u Crnoj Gori.
- 2: Rješavanje problema lokalnog saobraćaja na održiv način.
- 3: Osnivanje Upravljačkog odbora za HIA koji bi mogao da podrži implementaciju HIA i da ima funkciju Upravnog odbora za ovo područje svjetske baštine.

Ovaj izvještaj se bavi gore navedenim tačkama i koncentriše se na slijedeća četiri osnovna pitanja:

- **Trenutna situacija i pitanja na koje HIA treba da odgovori- Poglavlje 1**
- **Odredjivanje važnih stejkholdera za proces HIA- Poglavlje 2**
- **Odredjivanje tehničkih i konkretnih poteškoća za HIA-Poglavlje 3**

- **Podržavanje izgradnje kapaciteta za HIA- Poglavlje 4**

**1. Trenutna situacija i pitanja
na koja HIA treba da
odgovori**

Država Crna Gora će investirati u održavanje i ekspanziju postojeće saobraćajne infrastrukture kako bi prevoz postao bezbjedniji, udobniji, ekonomičniji, i da bi se poboljšala pristupačnost Crne Gore kao turističke destinacije. U skladu sa ovim ciljevima, planirano je da se izgradi nova saobraćajna infrastruktura u Bokokotorskom zalivu. Tačnije, zamišljena su slijedeća tri saobraćajna projekta:

Crveni koridor- veza preko moreuza Verige

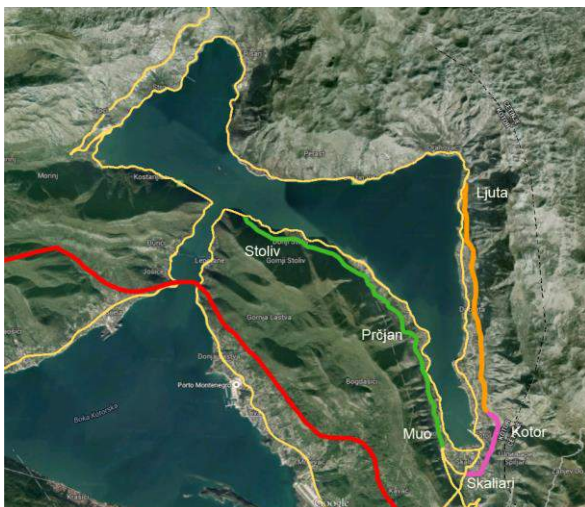
- Trenutna situacija: Proces planiranja je u toku; izgradnja još uvek nije počela. Procjenu vizuelnog uticaja za prijedlog mosta preko moreuza Verige je već uradio Univerzitet RWTH iz Ahena 2009. godine i predao je UNESCO-vom Centru za svjetsku baštinu.

Roze/narandžasti koridor: planirana 'zaobilaznica' na istočnoj strani Bokokotorskog zaliva, koja povezuje Škaljare, Kotor, Dobrotu i Ljutu (dužina: 8,7 km)

- Trenutna situacija: planiranje je u toku. Trasa puta je detaljno iscrtana, uključujući i tehnička ispitivanja. Takođe, priključenje novog puta u naselju Škaljari je grubo određeno. Za sada, planirana trasa dionice je grubo vizuelizovana. (Elaborat Vizuelnog uticaja zaobilaznice Kotora na Zaštićeno područje Kotora i njegove okoline).

Zeleni koridor-planirana 'zaobilaznica' na zapadnoj strani Bokokotoskog zaliva, koji povezuje Muo, Prčanj i Stoliv

- Trenutna situacija: Planiranje je u toku. Do sad nijesu razrađeni tehnički crteži.

Slika br. 1:
Saobraćajni planovi u UNESCO-vom području svjetske baštine Prirodno i kulturnoistorijsko područje Kotor

Komitet svjetske baštine je zatražio da se uradi Procjena uticaja na baštinu (HIA) za sve opcije saobraćajnih veza na Verigama, uključujući zaobilaznicu oko Kotor, kao i da se ona preda Centru za Svjetsku Baštinu prije nego što se uđe u fazu implementacije. (Odluka Komiteta svjetske baštine br.38COM7B.29). Centar za svjetsku baštinu je 12. aprila 2012. godine, kao i nacionalni stručni tim maja 2012 i Izvjestaj misije iz 2013 istakao slijedeće:

U Odluci 38COM 7B.29, UNESCO-v Komitet za svjetsku baštinu je, između ostalog, izjavio:
" Komitet za svjetsku baštinu

[...]

5. Podržava kontrolisanu implementaciju izgradnje u Morinju, Kostanjici i Glavatima i traži od države Crne Gore da uradi Procjenu uticaja na baštinu kako bi osigurala da se nikakav uticaj ne vrši na Izuzetnu Univerzalnu Vrijednost. Crnogorska strana je pozvana da preda svoju Procjenu uticaja na baštinu za Područje Kotor, [...], Centru za svjetsku baštinu radi pregleda prije nego što započne planiranje izgradnje."

6. Zahtijeva da se urade Procjene uticaja na baštinu (HIA) za sve opcije saobraćajne veze na Verigama, uključujući i zaobilaznicu oko Kotor, kao i da se predloženi projekti koji se razmatraju, zajedno sa odgovarajućim HIA, predaju Centru za svjetsku baštinu na uvid prije ulaska u fazu njihove implementacije.

7. Takođe zahtijeva da država Crna Gora, do 1. decembra 2015, priloži Centru za svjetsku baštinu, ažurirani izvještaj, uključujući i jednostrani rezime, o stanju konzervacije dobra i implementacije gore navedenog , radi razmatranja na 40. sjednici Komiteta za svjetsku baštinu koja će se održati 2016. godine.

Zaključci i preporuke

Uz ovakvu podlogu, predlažemo da HIA sadrži i sljedeće bitne tačke:

1. Odgovor na zahtjev UNESCO-a:

- ▶ Komitet svjetske baštine je ozbiljno zabrinut da nekontrolisani urbani razvoj u Boki (konkretno u Morinju, Kostanjici i Glavatima) može negativno da utiče na Izuzetne univerzalne vrijednosti ovog dobra. Apsolutno nikakve odluke niti aktivnosti koje izazivaju nekontrolisani razvoj ne treba sprovoditi prije nego što se uradi HIA.
- ▶ HIA treba da sadrži most na Verigama (uklj. i opciju tunela) kao i druge dve faze planiranih zaobilaznica oko Kotora i sve alternativne saobraćajne veze.
- ▶ Ažurirani izvještaj koji sa rezimeom treba predati do 1. decembra 2015. UNESCO-vom Centru za svjetsku baštinu. Kompletni HIA treba predati Centru za svjetsku baštinu do 1. februara 2016.

2. Sav uticaj na 'Izuzetnu univerzalnu vrijednost' (OUV):

Evidentno je da će planirana saobraćajna infrastruktura koja je gore opisana izazvati pritisak promjene u vrlo osjetljivom pejzažu ovog područja svjetske baštine. Cijeli zaliv je upisan kao dobro kulturnog pejzaža UNESCO-ve svjetske baštine, uključujući integraciju prirodnog i kulturnog u zalivu. Zbog toga je veoma važno uraditi procjenu svih atributa koji izražavaju OUV i svih planova i promjena koji bi potencijalno mogli da ih kompromituju, kako bi se osigurala cjelovitost HIA.

3. Postaviti efikasnu radnu strukturu koja će omogućiti da se odvija efikasna komunikacija između svih stakeholdera:

Država Crna Gora je potpisala upis na listu Svjetske baštine tokom Konvencije o svjetskoj baštini 1979. Godine i stoga je odgovorna za očuvanje OUV za svjetsku baštinu *Prirodno i kulturnoistorijsko područje Kotora*. To znači da Crna Gora omogućava i garantuje održiv razvoj na ovom području svjetske baštine. Stoga, integralna upravljačka struktura mora biti operativna za izradu HIA studije i u proces njene izrade se moraju uključiti svi relevantni stakeholderi. O ovome će biti više riječi u sljedećem poglavlju.

2. Određivanje važnih stakeholdera za HIA

Kao što je gore pomenuto, Crna Gora je odgovorna za zaštitu i očuvanje Izuzetne univerzalne vrijednosti (OUV) ovog područja i zadužena je da podstiče održiv razvoj u njemu. Zbog toga, u proces izrade HIA treba da budu uključeni predstavnici Ministarstva kulture i Ministarstva održivog razvoja.

Takođe je važno pomenuti da ovo Područje svjetske baštine prevazilazi granice Opštine Kotor. Stoga, Opština Kotor, mada važi za veoma važnog stejkholdera, ne može da preuzme svu odgovornost za cijelo Područje svjetske baštine na sebe. Opština Tivat i Uprava za kulturna dobra su jednako važni stejkholderi kad je u pitanju održavanje ovog UNESCO-vog područja svjetske baštine i stoga bi takođe trebalo da budu uključeni u proces izrade HIA.

Zatim, ostale stejkholdere bi trebalo uzeti u obzir. Na primer, (lokalne) NVO redovno daju svoj veoma vrijedan doprinos u vezi sa održivim razvojem UNESCO-vog područja svjetske baštine i njegovog okruženja.

Naše mišljenje je da se tokom naše posjete desio jedan važan pomak. Svi pomenuti stejkholderi sastali su se u radionici koju je organizovala Opština Kotor i Uprava u subotu, 30. marta 2015. u Kotoru.

Održana je diskusija o postojećoj situaciji i planovima u toku u Boki Kotorskoj, koja predstavlja vrijednu osnovu za izradu HIA.

Zaključci i preporuke

Predlažemo da uzmete ovu uspešnu radionicu kao polaznu tačku za izradu HIA. Dalje predlažemo da formirate Upravljački odbor za HIA koji bi uključio sve važne stejkholdere u Boki:

- Ministarstvo kulture
- Ministarstvo održivog razvoja
- Ministarstvo saobraćaja
- Opštinu Kotor
- Opštinu Tivat
- Uprava u Kotoru
- Stručne saradnike (npr. NVO)

Kao rezultat toga, proces izrade HIA pruža mogućnost da se riješe slijedeća tri problema:

- ▶ Uspostavljanje jasne komunikacijske strukture između svih stejkholdera i odgovaranje na zahtijev Komiteta svjetske baštine.
- ▶ Omogućavanje transparentnog procesa odlučivanja tokom izrade HIA
- ▶ Osnivanje Upravljačkog odbora za HIA i osiguravanje da njegova implementacija bude u koordinaciji sa upravljanjem područjem svjetske baštine.

Da izvedemo zaključak:

Problem	Odgovornost	Predložena radnja/Očekivani rezultat
Komunikacija sa UNESCO-m	Državna	Izrada HIA u skladu sa Odlukom 38COM 7B.29

Potreba za transparentnim i efikasnim procesom odlučivanja između lokalnog, regionalnog i državnog nivoa kako bi se došlo do integralnih rješenja	Državna, regionalna, lokalna	Imenovati Upravljački odbor za HIA
Upravljačka struktura za UNESCO-vo područje svjetske baštine	Državna, regionalna, lokalna	Koristiti Upravljački odbor HIA za implemetaciju HIA studije, kao i za efikasan i funkcionalan Upravni odbor za Područje svjetske baštine koji će sarađivati sa opštinama i baviti se problemima kao što su propisi vezani za izgradnju, monitoring zakonodavni okvir

3. Određivanje tehničkih i fizičkih izazova za HIA

Tokom naše posjete, postalo nam je jasno da je neophodno da se različite faze planirane izgradnje puta obrade posebno u HIA. Različite komponente ove strategije su opisane u tekstu koji slijedi:

► Tačka 1: Koristiti PUB da bi se našlo održivo rješenje za postojeće probleme zastoja u Kotoru

Grad Kotor ima sezonski problem zastoja na primorskim putevima zbog prelaska pješaka (npr. putnika sa kruzera) i nekontrolisani saobraćaj. Da bi se ovaj problem riješio, planira se izradnja potpuno nove zaobilaznice od Škaljara do Dobrote, koja bi okruživala istorijsko jezgro grada.

Mi razumijemo potrebu da se razriješe sezonski problemi sa zastojem; međutim, smatramo da bi se tokom izrade HIA moglo doći do izvodljive alternative za planiranu zaobilaznicu (roze), na osnovu slijedećih činjenica:

- problem zastoja postoji samo u špicu sezone
- nikakve privremene mjere još uvijek nisu preduzete niti testirane da bi se regulisao saobraćaj pješaka na ulazu u Stari Grad Kotor
- alternativna saobraćajna rješenja nisu strukturno uzeta u obzir u procesu planiranja
- novi put bi mogao da ima negativan uticaj na OUV ovog područja
- novi put će imati zbirni efekat koje se mora pažljivo razmotriti

Preporuka: Predlažemo da se proces izrade HIA iskoristi da bi se pronašlo održivo rješenje za postojeće probleme zastoja u Kotoru.

► **Tačka 2: Pojašnjavanje dugotrajne potrebe za različitim planiranim izgradnjama puteva (zeleni i narandžasti prijedlog) i nekontrolisani urbani razvoj koji će uslijediti**

Neophodnost planiranja izgradnje dodatnih puteva ostaje i dalje nejasna. Vidjeli smo da je priobalni put kroz Muo, Prčanj i Stoliv uzak; ipak, nijesmo naišli na bitne probleme u saobraćaju. Takođe nijesmo naišli na saobraćajne probleme u Dobroti. Zatim, sljedeća pitanja treba postaviti:

- Obije planirane dionice zaobilaznice imaće veoma jak uticaj na relativno netaknuti kulturni pejisaž Zaliva.
- U Dobroti, dva puta već postoje, treći se čini suvišnim
- Planirana izgradnja puta na zapadnoj strani unutar Zaliva (zeleno) koristio bi samo za tranzit, a postojeći tunel od Kotora do Tivta već obezbijeduje vrlo efikasnu saobraćajnu vezu.

Jos jedan razlog da se nove zaobilaznice dovedu u pitanje su neizbježni procesi urbanizacije. Obije planirane faze saobraćajnice će ubrzati nekontrolisanu urbanizaciju Boke Kotorske. Ovaj proces koji je već u toku je opšta i ozbiljna prijetnja Izuzetnoj univerzalnoj vrijednosti i samo će pogoršati postojeće probleme. Naročito zabrinjavaju brzina, obim i vizuelni uticaj ovih promjena. Na primjer, obimni gradjevinski projekti van istorijskih naselja već utiču na kulturni pejzaž, kao što su projekti *između Mua i Škaljara, iznad Dobrote i naročito u Kostanjici* (vidi sliku 3).

Preporuke: Predlažemo da se obustave planovi za fazu 2 (narandžasto) i 3 (zeleno) ovih zaobilaznica zato što ne postoje dokazi da će ove dodatne saobraćajnice doprinijeti rješavanju problema zastoja u Kotoru.

► **Tačka 3: Koristiti HIA da bi se pronašle saobraćajne alternative za most na Verigama**

Most na Verigama je već bio predmet diskusije sa UNESCO-m u vezi sa Procjenom vizuelnog uticaja (koju je radio Univerzitet RWTH u Ahenu) 2009. godine. Uopšteno, trebalo bi da je jasno da UNESCO smatra da je ovakav most ozbiljna prijetnja IU vrijednosti ovog područja svjetske baštine. Kao rezultat toga, definisana je bafer zona da bi zaštitila ovaj osjetljivi dio zaliva. U međuvremenu, most je ipak integrisan u već odobren *Prostorni plan priobalnog područja*, nakon što se tunel kao alternativa ispostavio kao previše skup. Ovo je urađeno uprkos zahtjevu UNESCO-a da se sve definitivne odluke odlože do sljedeće odluke Komiteta svjetske baštine. Dalje, nedavna ispitivanja koje je radila Uprava za kulturna dobra (Regional Administration), pokazuju da je vrlo verovatno da bi pristupni putevi do mosta na Verigama ozbiljno narušili kulturni pejisaž u okolini Tivta i Herceg Novog. Zbog toga, plašimo se da će odluka o usvajanju mosta na Verigama izazvati dodatni sukob sa UNESCO-m.

Slika br. 3: Izgrađeno naselje u Kostanjici koje vidno narušava OUV područja svjetske baštine

Preporuka: Predlažemo da se HIA iskoristi za pronalaženje alternativnih rješenja za most na Verigama. Dobili smo informaciju da je razrađeno već nekoliko planova koji u sebi sadrže integrisane i održive saobraćajne programe za cijeli zaliv. Predlažemo da se UNESCO informiše o ovim planovima da bi im se pokazalo da potencijalne alternative postoje. Takođe predlažemo da HIA sadrži i potpunu studiju opcije tunela na Verigama. Ovo je važna tema jer su nedavni primjeri već pokazali da je izgradnja puteva u Bokokotorskom zalivu tehnički komplikovana zbog ekstremno komplikovanih topografskih uslova. Obimnije strukturalne intervencije su neophodne, poput nasipa, tunela i mostova, koje bi lako mogle da naruše ekstremno osjetljivi kulturni pejzaž ovog UNESCO-vog područja svjetske baštine (vidjeti sliku br. 2).

Slika br. 2: Put iz Lipaca ka sjeveru

► **Tačka 4: Uz pomoć HIA uzeti u razmatranje Stanje očuvanosti Područja svjetske baštine u cjelini**

Tokom naše posjete, stekli smo utisak da je kvalitet održavanja istorijskih građevina veoma neujednačen: veoma visoki standardi postoje u naseljima kao što su Stari Grad Kotor ili Perast, dok su udaljene crkve i kapele zanemarene.

- Veliki broj važnih istorijskih građevina koje se nalaze van naselja, a koje imaju OUV UNESCO-vog područja svjetske baštine, pokazuju da im ozbiljno nedostaje održavanje. Naročito smo

zabrinuti za stanje očuvanosti crkava u gornjem Prčnju (slika br. 3) i Sv. Vrača u Dobroti. Ove građevine će se jednostavno urušiti ukoliko se uskoro ne učvrste.

- Na sličan način, zabrinuti smo za stanje Kulturnog pejzaža u cjelini, koji je jako važan za OUV UNESCO-vog područja svjetske baštine. Na primjer, starim maslinjacima se trenutno pridaje vrlo malo pažnje. (vidjeti sliku br.4)

Slika br. 3: Crkve u Gornjem Prčnju

Slika br. 4: Maslinjaci u Gornjem Stolivu

Preporuka: Već postoji puno informacija o lokalnim vrijednostima; međutim, važni elementi koji odražavaju OUV kulturnog pejzaža zaliva (takozvani atributi) još uvijek nijesu identifikovani na pravi način. Po našem mišljenju važno je iskoristiti proces izrade HIA da bi se ovi atributi identifikovali. Zatim, područja gdje izgradnja može da se obavi “bezbjedno” (zelena i crvena područja) mogu se odrediti, tako da se procesi planiranja i izgradnje prilagode OUV. Rezultat toga je obezbjeđivanje održivog razvoja u budućnosti.

4. Podrška izgradnji kapaciteta za HIA

Cilj Procjene uticaja na baštinu (HIA) je da se procijene postojeće i potencijalne promjene na odgovoran i transparentan način. Ove promjene mogu imati negativan i/ili pozitivan uticaj na vrijednosti Svjetske baštine.

HIA je sredstvo za proaktivno i integralno planiranje i odlučivanje.

Zahtjev za HIA za Područje svjetske baštine naveden je u:

- Zahtjevu za HIA od UNESCO-vog Centra za svjetsku baštinu, poslatom 12. aprila 2012. godine (Od Kishore Rao za Irinu Radović)
- Zaključcima nacionalnog stručnog tima - analiza zaobilaznice (maj 2012)
- Izvještaj Misije je zahtijevao Procjenu vizuelnog uticaja (2013)
- Opština je započela izradu ToR (kraj 2013)

► **Prikupljanje podataka, atributi i njihova autentičnost i integritet**

Kao što je ranije pomenuto, postoji mnoštvo dostupnih informacija o opštoj istoriji ovog područja svjetske baštine.

Međutim, atributi kulturnog pejzaža koji u u vezi sa Izuzetnom univerzalnom vrijednošću (1979) jos uvek je potrebno odrijediti. Ovo mapiranje vrijednosti kulturnog pejzaža je nužno kao osnova za sav dalji rad i stručna pomoć će možda biti neophodna da bi se uradila adekvatna analiza kulturnog pejzaža.

► **Proces izrade HIA u koracima**

Procjena uticaja na baštinu može se uraditi u različitim fazama planiranja i odlučivanja, ali dokazano je da je najkorisnije ukoliko je taj process paralelan procesima planiranja, kako bi se rezultati direktno koristili u procesu planiranja i projektovanja. Uopšte, otvorena komunikacija između lokalnih, državnih i međunarodnih institucija i stejkholdera biće neophodna.

Tokom sastavljanja HIA, sledeći koraci se preduzimaju. Na taj način, postaje jasno koje su pozitivne, a koje negativne promjene. Ovi koraci su detaljnije objašnjeni u ICOMOS Uputstvu za izradu Procjene uticaja na baštinu za područja Kulturne svjetske baštine (ICOMOS 2012).

KORAK 1:

Koja je baština u opasnosti, zašto je važna i kako doprinosi OUV?

Formalna analiza OUV, njenih atributa, autentičnost i integritet, konzervacija i pravna situacija.

Imajte na umu:

- Analizu i mapiranje vrijednosti na nivou pejzaža, na ključnim istorijskim i prirodnim elementima područja
- Uticaj može biti pozitivan, negativan (ili oba), neodređen, zbirni, itd.
- Uticaj na zajednicu takođe je dio HIA

Za određivanje **faktora i vrste uticaja** na baštinu I OUV, mogu se koristiti kategorije za monitoring područje svjetske baštine , npr. Izvještaji stanja očuvanosti I Periodični izvještaji. One treba da služe samo kao smjernice jer svaka promjena može da utiče na OUV.

Za svaki atribut, radi se kratak opis i ocjenjivanje. Pojedinačni faktori takođe mogu da se ocjenjuju prema prostornoj skali (ograničen - rasprostranjen) I vremenskoj skali (rijedak – čest). Na primjer, izgradnja puta može da ima I sporadične (faza izgradnje) I zbirne uticaje tokom vremena.

Najpogodniji način da se opiše uticaj na svaki pojedinačni atribut je uz pomoć razmjere i karakteristike uticaja:

Boka Kotorska (može se podijeliti u različite oblast sa posebnim osobenostima ili obuhvatiti u jednu za cijelo područje svjetske baštine)				
Atributi/glavne odlike	Uticaj na AUTENTIČNOST		Uticaj na INTEGRITET	Komentari
Koristeći: REF Operativno uputstvo za implementaciju konvencije o svjetskoj baštini, 2013	Gradjevine i materijali	Konteks i lokacija	vizuelni	
	Forma i dizajn	Lokacija, istorijska orijentacija	funkcionalni	
	materijal	nematerijalno	istorijski	
	Upotreba i funkcija	Karakter, aura	Upravljački kapacitet	
	Tradicije, tehnike I menadžment sistemi			

Atributi se moraju provjeriti u smislu autentičnosti, integriteta i stanja očuvanosti ,

Mjere se moraju preduzeti ako je potrebno **(krajnje urgentno!)**

- Atributi se moraju inventirati na materijanoj i integralnoj osnovi (vrsta, lokacija, stanje, vrijednost, itd.) (putevi se takodje moraju uzeti u obzir)
- Cijeli kulturni pejzaž i povezanost različitih ključnih elemenata mora se uzeti u razmatranje.
- Kulturni pejzaž prelazi opštinske granice, kao i granice područja svjetske baštine. Stoga je veoma važno da cijelo područje sarađuje]

KORAK 2 Da li neka promjena ili idejni projekat utice na vrijednost Svjetske baštine, OUV?

Ovaj korak identifikuje faktore koji utiču na baštinu , kao i na koje attribute utiču.

Uticaj na svaki pojedinačni atribut je opisan i objašnjen.

KORAK 3 Kolika je razmjera i jačina uticaja?

Procjena uticaja sa ICOMOS ocjenjivanjem

ATRIBUT (kratak opis)	VRSTA UTICAJA (kratak opis)	JAČINA UTICAJA Veliki/Srednji/ Mali/ Zanemarljiv/ Nikakav
--------------------------	--------------------------------	---

KORAK 4 Kako se ovi uticaji mogu izbjeći, umanjiti ili ublažiti?

HIA proces treba da bude proaktivan i da pomogne u pronalaženju alternative i rješenja ukoliko bi promjena negativno uticala na OUV.

Dodatak 1: Program radionice 30. marta 2015-06-04

Radni sastanak o planovima za saobraćaj u Boki Kotorskoj i njihovom mogućem uticaju na Izuzetnu univerzalnu vrijednost Prirodno i kulturno-istorijskog područja Kotora - Svjetska baština i Procjena uticaja na baštinu (HIA)
Kotor, Crkva Sv. Pavla, 30. mart 2015.

P r o g r a m

Vrijeme	Tema	
Uvod		
10:00 – 10.30	Pozdravna riječ organizatora	Opština Kotor Uprava za zaštitu kulturnih dobara
	Obaveze Crne Gore vezano za Područje Kotora i izradu HIA	Marija Ražnatović, Generalna sekretarka Nacionalne komisije za saradnju sa UNESCO-m
	Predstavljanje učesnika	
I dio - Svjetska baština i Procjene uticaja na baštinu (HIA) u praksi		
10:30 – 11.30	Informacije o projektu koji implementira Arhitektonski fakultet Univerziteta u Ahenu	Katri Lisitzin, Michael Kloos
	Uvod o okviru za Procjenu uticaja na baštinu (HIA) i zahtjevima UNESCO-a	
	Primjeri Procjena uticaja na baštinu (HIA)	
11:30 - 12:00	Pauza za kafu	
II dio - Postojeći planovi za saobraćaj u Boki Kotorskoj		
12:00 - 15:00	Stanje saobraćaja na Podrčju Kotora – postojeće i planirano Prostorno urbanistički plan Opštine Kotor	Danijela Jablan, Opština Kotor
	Saobraćajno rješenje u okviru Prostornog plana posebne namjene PPPN za Obalno područje	Saša Karajović, MonteCEP
	Pitanje zaobilaznice na području Opštine Kotor	Radojica Poleksić, Direkcija za saobraćaj Crne Gore
	Prirodno i kulturno-istorijsko poručje Kotora Procjena uticaja na baštinu (HIA) za područja i dobra svjetske baštine	Snježana Simović, Uprava za zaštitu kulturnih dobara
	Izveštaj o obimu i sadržaju / Scoping Report	Ilija Lalošević, Direkcija za uređenje i izgradnju Kotora
	Diskusija	